

Opinie

‘Laat boeren optimale plek voor bedrijf kiezen’

Bodemdaling, CO₂-uitstoot, verlies van biodiversiteit, stikstofproblemen en waterkwaliteit vragen om een moderner soort herverkaveling van gronden, betogen **Johan Heinen** en **Peter de Ruyter**.

De tijd van ‘het-zal-zo’n-vaart-niet-lopen’ is echt voorbij, aldus een van de boeren in het hart van de Alblasserwaard. Hij doelde op een complexe reeks uitdagingen: bodemdaling door veenoxidatie, CO₂-uitstoot, verlies aan biodiversiteit, stikstofproblemen en de kwaliteit van water. Het kan overweldigend zijn, maar deze jonge boer zag kansen om zich aan te passen aan de omstandigheden en stelde de vraag of elke collega-boer wel op de juiste plek in het landschap zit.

De locatie wordt steeds belangrijker, vooral als we kijken naar het beleid van de rijksoverheid, waarin water en bodem bepalend zijn voor ruimtelijke ordening. In het Groene Hart alleen al zijn meer dan 25 verschillende bodemsoorten, van veen tot klei tot zand, die elk specifieke kansen bieden voor waterbeheer en het versterken van natuurwaarden. Maar worden deze kansen voldoende benut? Een kleinschalige herverkaveling van ons landschap, een moderne ruilverkaveling, kan ervoor zorgen dat elke boer de juiste plek kan kiezen.

De ruilverkaveling na de Tweede Wereldoorlog richtte zich voornamelijk op voedselproductie. Nu staan we voor een bredere opgave met doelen op het gebied van klimaat, water en biodiversiteit. Boeren kunnen niet alleen worden gezien als voedselproducenten, maar ook als leveranciers van maatschappelijke diensten. Dit zou leiden tot een veelzijdiger landbouwsysteem met zowel economische voordelen voor boeren als meerwaarde voor de samenleving.

Veel boeren begrijpen de noodzaak van verandering. Er zijn vijf transitiepaden voor boeren: ver-

▲ Ruilverkaveling na de Tweede Wereldoorlog richtte zich voornamelijk op voedselproductie. FOTO LENNEKE LINGMONT

Boeren zijn ook leveranciers van maatschappelijke diensten

plaatsen, extensiveren, omschakelen, innoveren of stoppen. Bewust omgaan met land is essentieel bij verplaatsen, extensiveren en stoppen. De Wilg (Wet inrichting landelijk gebied) biedt een wettelijk instrumentarium dat boeren zekerheid kan bieden in onzekere tijden. Vertaling van de Wilg naar een ‘Waardenverkaveling’ kan de maatschappelijke uitdagingen onderdeel maken van het ruilproces.

Keuzevrijheid

Binnen de Waardenverkaveling zijn verschillende stappen te onderscheiden, waaronder een wenszitting met het gebied om doelen en gedeelde waarden vast te stellen. Elke regio heeft zijn eigen sociaal-culturele achtergrond.

Boeren krijgen keuzevrijheid om op basis van bodem en water de optimale locatie voor hun bedrijf te kiezen. De wenszitting resulteert in een inrichtingsplan waarin bestemmingen kunnen veranderen. Gronden worden herschikt en gewaardeerd in het licht van maatschappelijke uitdagingen.

Om voldoende flexibiliteit te hebben binnen het ruilplan, moet de overheid een actieve grondpolitiek voeren en een goed gevulde grondbank onderhouden. Provincies hebben politiek mandaat en financiële middelen nodig om snel gronden te kunnen aankopen. Andere grondeigenaren, zoals kerken en pensioenfondsen, kunnen ook bijdragen aan het opnieuw leggen van de grondpuzzel. Na de wederopbouw staan we nu voor de ‘wederombouw’ van Nederland. Laten we samen met het gebied de grondpuzzel opnieuw leggen op weg naar meerwaarde, ook voor die jonge boer in de Alblasserwaard.

■ Johan Heinen is senior-jurist gebiedsontwikkeling en Peter de Ruyter is landschapsarchitect.